

■ Decentraliserade litenheter – en kartläggning och en förklaring

DAG ANCKAR¹

ABSTRACT

Mapping and Explaining Decentralized Diminutive Entities. Decentralization and power devolution are usually associated with territorially large states, and federalism is often said to be particularly common in large countries. This study of the 43 microstates in the world (2006) shows, however, that decentralization and the creation of federal and autonomous units are not foreign to small countries. Indeed, in the microstate population are four federal cases and another six cases that have introduced evident decentralizing features. When developing a frame of reference for the understanding of this disposition of small units to decentralize, the guiding hypothesis is that whereas small size may in itself discourage decentralization, this relation is tamed by a non-contiguous geography which creates predispositions to autonomy and power devolution. Nine out of the ten above devolution cases being archipelagos, the findings strongly support the belief that territorial non-contiguity fosters decentralization. The findings also survive controls that investigate the impact of several contesting factors.

Inledning

Stater väljer att organisera sig territoriellt på olika sätt, och den grundläggande skilljelinjen går härvid mellan federala stater och unitära stater. Federala stater, vi lånar en formulering av Lauri Karvonen (2003: 22-23), delar statsmakten mellan en central och en regional nivå, varvid myndigheterna på respektive nivå har omfattande självständiga och klart definierade befogenheter; unitära stater, däremot, är organiserade som enhetsstater. Terrängen mellan det som är federalt och det som är unitärt befolkas av ett inte obetydligt antal stater som är varken det ena eller det andra – sådana stater kan man, vi lånar termen av Denis och Ian Derbyshire (1999: 23), benämna “unitära stater med decentralistiska inslag”. Dessa stater, till antalet vidpass ett fyrtiotal, kännetecknas alltså av att de tillskrivit en eller flera delar av sitt territorium en på

---

1 Dag Anckar är professor emeritus vid Åbo Akademi. Uppsatsen återger ett föredrag av författaren vid den 15:e Nordiska kongressen i statskunskap, Tromsö, 6-9 augusti 2008. Smärre ändringar har införts. Tidskriftens två anonyma granskare har tillhandahållit berikande synpunkter.
E-post: daganckar@abo.fi

Tabell 1. Decentraliserande mikrostater. Deras karaktär jämte antal decentraliserade enheter.

Mikrostat	Status	Decentraliserade enheter, N
Belau	F	15
Federationen Mikronesien	F	4
Kiribati	DC	21
Komorererna	F	3
Saint Kitts-Nevis	F	1
Salomonöarna	DC	7
San Marino	DC	9
Sao Tomé och Príncipe	DC	1
Tuvalu	DC	8
Vanuatu	DC	6
N=10		75

F= Federal stat, DC = Unitär stat med decentralistiska inslag.

det ena eller andra sättet avgränsad och bestämd autonomi, innebärande att delarna i vissa avseenden är självbestämmande och upprätthåller på det ena eller det andra sättet utformade institutioner för självbestämmandets utövande.

Vill man förklara varför vissa stater gått inför en sådan autonomibekakande territoriell princip, står ett ganska stort antal tänkbara faktorer till buds. Vissa av dem beskriver staten i fråga, andra beskriver snarare det eller de territorier som åtnjuter autonomi. En färsk autonomistudie av Pär Olausson hänvisar till och gör bruk av några faktorer av den senare typen – territorier blir autonoma därför att de befinner sig på avstånd från sitt moderland, har en viss befolkningsstorlek, företräder en etnisk eller religiös särart, har en viss historiskt betingad egenart, har en särskild strategisk betydelse, har särskilda naturtillgångar, etc. (Olausson 2007: 63-66). Statens storlek är härvid en paraplyfaktor som fångar upp många andra förklaringsgrunder. När och om staten är stor, ökar därmed möjligheten att den står för en sådan brokighet i termer av geografif, historia, befolkning och ekonomi som nödvändiggör eller i varje fall starkt motiverar att någon eller några särskilda delar särbehandlas och tillerkännes autonomi. "Federalism is particularly common in large countries", heter det sålunda i en lärobok på den jämförande statskunskapens område (Hague & Harrop 2004: 230). Är staten däremot liten, är autonomiförutsättningarna rimligtvis reducerade, och om staten är mycket liten, kan det synas som om decentraliseringar vore överloppsgärningar, onödigheter, felinvesteringar. Den decentraliserade diminutiva staten framstår som en paradox, en självmotsägelse, närapå en omöjlighet.

Denna uppsats handlar emellertid om just denna omöjlighet. Uppsatsen handlar nämligen om mikrostater, d.v.s. stater med invånarantal som understiger en miljon, och den vill visa att decentralisering minsann förekommer, och t.o.m. i oväntat stor utsträckning, inom dessa de minsta staternas krets. Av totalt 43 mikrostater år 2006 hade inte mindre än 10 tillägnat sig en decentraliserande statsform. Uppsatsen vill yttermera peka på orsaker till denna förekomst – den vill, s.a.s., förklara det oförklarliga. En avstamp tas härvid i de empiriska kartläggningar som återges i tabell 1 och bi-

laga 1, varvid tabellen anger vilka mikrostaterna som håller sig med autonoma enheter och hur många dessa i förhandenvarande fall är, och bilagan ger en individualiserad förteckning av dessa enheter med inskjutna beskrivningar av enheternas karaktär. Som framgår finns i allt 75 enheter, av vilka 23 är delstater i federala mikrostaterna, och de resterande 52 därmed är andra autonomier i mikrostaterna. Autonomierna är mycket ojämnt fördelade på moderstaterna. Ändpunkter på skalan utgörs å ena sidan av den litet bisarra federalkonstruktionen St Kitts-Nevis och tvåöstaten Sao Tomé och Príncipe, vilka vardera bidrar med en autonomi, och, å andra sidan, av Stillahavsöriket Kiribati, där varje befolkad ö, de är 21 till antalet, har självstyrelsefunktioner. Inslaget av federalism i denna mikrostatspopulation är givetvis alldeles anmärkningsvärt, och är ägnat att rita ett ordentligt frågetecken vid den allmänna föreställningen att den federala staten är en stor stat.

Uppsatsen består i allt av fem avdelningar. Efter denna korta introduktion följer en andra och en tredje avdelning, som levererar genomgångar av de tio konkreta autonomiarrangemang som gäller i mikrostatsvärlden. Genomgångarna, ehuru komprimerade, tar en del utrymme i anspråk, men får anses besitta ett visst egenvärde i det de beskriver förhållanden som för många är tämligen obekanta. Den andra avdelningen uppehåller sig härvid vid de fyra federala mikrostaterna, medan den tredje avdelningen belyser arrangemangen i de sex andra staterna. När dessa empiriska beskrivningar har undanstökats, blir ansatsen i den därpå följande fjärde avdelningen förklarande – den fråga som här vrides och vänds på är, helt enkelt, hur det kommer sig att vissa lilleputtar sin litenhet till trots upprätthåller autonomier, medan andra lilleputtar inte gör det. En avslutande femte avdelning tillhandahåller några avrundande kommentarer.

Federala lilleputtar

Federalism är, heter det i en framställning, “a difficult term to define” (Paddison 1983: 98). Då definitionerna och därmed kriterierna är många och varierande, är det naturligt att en absolut enighet inte står att uppbringa i frågan vilka stater som egentligen är federala. Försöken i en sådan riktning kompliceras därjämte därav, att frågan huruvida kriterier är uppfyllda eller ej ofta låter sig besvaras blott i en relativ mening. Alltnog, en systematisk tillämpning av några centrala kriterier på de drygt 40 mikrostaterna som finns i världen har som sagt gett vid handen att fyra av dessa stater låter sig klassificeras som federala (Anckar 2003: 108-116). Dessa fyra stater är: Belau, Federationen Mikronesien, Komorerna och St Kitts-Nevis. Belau och St Kitts-Nevis är pyttesmå med 17.000 respektive 41.000 invånare, Mikronesien är med drygt 100.000 invånare något större, och Komorerna är med bortåt 700.000 invånare en förhållandevis stor mikrostat. En förteckning i bröderna Derbyshires här ovan nämnda arbete listar 24 federala stater i världen (Derbyshire & Derbyshire 1999: 19-22); tar man denna lista som ett riktmärke, blir konklusionen att en sjättedel av världens federala stater representerar den minsta tänkbara storlekskategorin, d.v.s. mikrostaterna.

Hur kommer det då sig att dessa fyra mikrostaterna har valt att organisera sig på federal grund? Eller, m.a.o.: hur kommer det sig att lilleputtarna i fråga valt en statsform som egentligen borde höra hemma i giganternas metodfatabur? I en insiktsfull analys

av federalismens kategorier har Alfred Stepan (1999: 20-23) gjort ett antal distinktioner angående den ideologi som vägleder valet av en federal regim; i ett sökande efter svar på frågorna ovan kommer distinktionerna här väl till pass. Stepan skiljer mellan en "coming-together" federalism, kännetecknad av en strävan att förena tidigare självständiga enheter och därmed skapa bättre förutsättningar att nyttja resurser och bedriva en resultatrik verksamhet, en "holding-together" federalism, uppkommen ur en strävan att fortsättningsvis hålla ihop enheter som till följd av interna olikheter och slitningar är på väg att förlora en gemenskap, och, slutligen, en "putting-together" federalism, kännetecknad av att en yttre makt ingriper för att skapa och vidmakthålla en enhet vars existens av något skäl är önskvärd för den yttre makten i fråga. Alla dessa typer är med litet olika viktningar företrädade inom mikrostaternas krets – Belau står för "coming together", Komorerna och Mikronesien för "holding-together" och St Kitts-Nevis för "putting-together". Påståendet skall här nedan underbyggas – framställningen blir dock av utrymmesskal med nödvändighet komprimerad och skissartad.

Belau och Mikronesien utgjorde sedan tiden efter det andra världskriget tillsammans med Marshallöarna och Marianerna ett amerikanskt förvaltarstadsområde under FN. Under 1960-talet vidtog försök att ändra territoriets status, och försöken, som USA ganska motvilligt ingick på, utmynnade i ett initiativ att skapa en federation, i vilken de nyssnämnda territorierna skulle ingå som delar. Sedan emellertid befolkningarna på Belau och Marshallöarna i folkomröstningar förkastat denna tanke och sedan territorierna i fråga därmed förklarat sig önska bli självständiga enheter, och sedan dessutom Marianerna dragit sig ur federationsplanen och ingått i särskilda arrangemang med USA (t.ex. Crocombe 1995: 31; Somoza 2001: 634), förföll tanken på en övergripande federation. Berget födde egentligen en mus: den tilltänkta stora federationen kom att omfatta det som blev över när de flesta flytt fältet – "Unifying the Remnants" är titeln på en presentation av den nyblivna Federationen Mikronesien (Hanlon & Eperiam 1988). Federationen karaktäriseras av en snarast extrem diversitet, och det går etniska och andra skiljelinjer såväl inom federationens fyra huvudöar som mellan dem och centralförvaltningen (t.ex. Moses & Ashby 1992; Henningham 1995: 66). Dess framtid har ibland tecknats i mörka färger – "The historical trajectory of colonialism, which once strung these islands together like so many gems on an empress's necklace, has passed its apogee; the golden chain has snapped and the stones scatter", hette det i en pessimistisk prognos från 1990-talets början (Petersen 1994: 366-367). Hur som helst är det alldeles klart att ingen annan statsform än den federala kunde komma i fråga vid tillsnickrandet av Mikronesien. Samma kan med fog sägas om Komorerna. Landet blev självständigt från Frankrike år 1975; sedan en av landets dåvarande huvudöar, Mayotte, emellertid förklarat sig önska kvarbli under fransk överhöghet, gavs landets författning år 1978 en federal form, med tanken att denna form skulle underlätta Mayottes återinträde i den nyblivna staten (Newitt 1984: 66). Syftet förfelades, och den federala dräkten har inte hindrat andra huvudöar att revoltera och t.o.m. ensidigt förklara sig självständiga (Meyers 1999). Att Komorerna blev federalt upprinner dock, härom kan tvekan inte råda, ur en ambition att bevara landet och dess ganska vildvuxna politiska liv som en enhet och helhet.

St Kitts-Nevis har en annorlunda federal bakgrund. Statens tillkomst skall härledas till Englands försök sedan vidpass 1970-talet att bli av med sina ekonomiskt betungande besittningar och till dem knutna förpliktelser i Karibien, försök som, i kölvattnet av det misslyckade experimentet sedan 1958 med en Västindisk Federation (t.ex. Serbin 1990: 19-21), tog formen av en beredskap att ge besittningarna självständighet, blott befolkningarna i fråga gav sitt medgivande härtill (Thorndike 1991: 123-124). En tilltänkt allians mellan de små öarna St Kitts, Nevis och Anguilla kunde härvid inte förverkligas, då särskilt Anguilla inte accepterade och t.o.m. år 1967 revolterade mot tanken (Browne 1991: 177-178). Ej heller Nevis var införstådd med den maktfördelningsnyckel som ingick i planeringen, och först efter övertalningar, milda och inte fullt så milda, kunde den nya och federala statsbildningen St Kitts-Nevis år 1983 se dagens ljus. Regimens federala utseende blev det pris Nevis kunde inhösta för sin motsträvighet. Priset har väl inte varit fullt tillräckligt – öarna har sagts ingå i “an uneasy alliance” (Magida 1985), och deras samliv har fortgående karaktäriserats av uttryck för en historiskt betingad rivalitet och en kvardröjande strukturell ekonomisk obalans. Den federala dräkt som samlivet av England kläddes i var nog och är nog en förutsättning för att samlivet har kunnat komma till och fortbestå.

Är lilleputtarna i fråga då verkligen federala enheter? Ett jakande svar motiveras nedan – ånyo gäller förvisso att framställningen blir fragmentarisk. Motiveringen går i korthet ut på att staterna i rimlig mån tillgodoser tre väsentliga krav som det är vanligt att resa på federala enheter. Ett första krav är territoriellt och säger att i varje fall merparten av landets territorium måste vara uppdelat i med tillräcklig kompetens försedda delstater – Finland är t.ex. inte federalt därför att en liten del av landet, nämligen Åland, har en långtgående självstyrelse (Karvonen 2003: 23). De fyra mikrostaterna svarar väl mot detta krav – diminutiva Belau har inte mindre än 15 delstater som täcker hela statsterritoriet, arkipelagen Mikronesiens fyra huvudöar utgör landets delstater, arkipelagen Komoros’ tre huvudöar utgör landets delstater, St Kitts-Nevis är en federation av två öar. Det andra kravet är att den kompetens som tillkommer delstaterna måste vara betydande. Det vanliga är att centralmakten har hand om frågor i anslutning till utrikespolitik, försvar, immigration och valuta, men frågor utanför denna ram tillkommer delstaterna i mycket varierande mån även bland de stater som vanligen anses vara federala, och något entydigt regelverk eller klassifikationsschema finns egentligen inte. För mikrostaternas del är det i varje fall rimligt att mena att Mikronesien och St Kitts-Nevis tillhandahåller en tillräcklig delstatskompetens, medan läget är annorlunda beträffande Belau och Komorererna, som i detta avseende måste anses företräda en ganska urvattnad version av federalism (Anckar 2003: 112-113). Särskilt skall noteras att Belau avviker från den regel som säger att federala stater tillskriver centralmakten definierade rättigheter och överlämnar resten åt delstaterna. Belau gör tvärtom – landets författning stadgar (Art XI, 5.2) att rättigheter som inte explicit delegerats till delstaterna faller under centralmaktens kompetens. Det är i sammanhanget skäl att minnas att centralmakten i Belau behärskar ett område som hade varit en delstat om planerna på en övergripande mikronesisk federation hade kunnat förverkligas – vad som i dag är lokalförvaltning i Federationen Mikronesien svarar alltså mot Belaus delstatsförvaltning (Larmour 1985 b: 339). Onekligen finns i Belaus federalism drag som för den nära ett lokalt självstyre – man kunde t.o.m. mena

att Belau är federalt därför att landet är så litet att det inte mäktar med en trenivåad förvaltning (Anckar 2003: 119).

Ett tredje viktigt krav är att den federala ordningen inte kan åtgärdas eller upplösas med mindre än att delstaterna är införstådda. I Belau är den federala ordningen inskriven i landets författning, och denna kan ändras endast om en majoritet av väljarna i tre fjärdedelar av delstaterna samtycker. Samma ordning gäller i Mikronesien – delstaterna uppräknas i landets författning, som kan ändras blott med samtycke av tre fjärdedelsmajoriteter av befolkningen i åtminstone tre av de fyra delstaterna. Ännu gäller samma ordning i St Kitts-Nevis. Federationens två konstituerande delar nämns i landets författning, och författningsändring kräver att två tredjedelar av väljarna på St Kitts och två tredjedelar jämväl av väljarna på Nevis tillstyrker. Arrangemanget i St Kitts-Nevis är dessutom såtillvida speciellt att Nevis behåller en ensidig och i landets författning inskriven rätt att utträda ur federationen med St Kitts. Förutsättningen är att en två tredjedels majoritet för utträde kan uppbringas i parlamentet på Nevis och att två tredjedelar av befolkningen på Nevis tillstyrker i referendum. Villkoret har för vidpass tio år sedan varit snubblande nära att förverkligas (Anckar & Bartmann 2000: 29). Vad slutligen Komorerna beträffar, har landet även på denna punkt gått in för en mer beskedlig variant av federalism. Visserligen uppräknas delstaterna i författningen, men denna kan ändras om en två-tredjedelsmajoritet härför kan uppbringas i det federala parlamentet, och om denna majoritet uppbackas av en majoritet av väljarna i landet.

I en sammanfattning, och vi faller ånyo tillbaka på en här tidigare nämnd systematisk komparation, låter det sig sägas att de federala mikrostaterna är väl så federala som merparten av sina större lagkamrater. Belau är inte annorlunda än Argentina, om Indien är en federal stat är även Mikronesien det, det finns mera federalism i St Kitts-Nevis än i Venezuela (Anckar 2003: 115). Den svagaste länken i mikrostatskedjan är nog Komorerna, men sådana svaga länkar finns på även andra håll i uppräknings av federala system. Till ovanstående skall ännu ett litet tillägg fogas. I sin här tidigare nämnda studie gör Stepan påpekandet att den federala ordningen inte alltid behöver vara symmetrisk, och han pekar på Indien, Belgien och Spanien som exempel på asymmetriska arrangemang, där varje del av staten inte tillerkännes en lika stark autonomi (Stepan 1999: 31). I mikrostaternas värld är symmetrin dock regel – Belau, Komorerna och Mikronesien bejaktar denna princip, och behandlar följaktligen sina delstater lika. St Kitts-Nevis utgör ett undantag, och federalismen har här en t.o.m. utpräglad asymmetrisk form. Nevis har ett delstatsparlament med vittgående lagstiftande och andra befogenheter; St Kitts, där det federala parlamentet är placerat, saknar däremot lokala arrangemang. Asymmetrin kan i denna form ge upphov till allehanda bisarrerier. Sålunda uppkom i kölvattnet av valet år 1992 till femmannaparlamentet på Nevis en situation där premiärministern på Nevis tillhörde den nationella oppositionen, medan en av de nationella ministrarna fungerade som oppositionsledare på Nevis! (de Backer 1993: 8).

Andra autonomiarrangemang

Efter den ovanstående genomgången av världens federala mikrostater vänder vi i detta avsnitt blicken mot de sex ytterligare mikrostater som har ingått i regelrätta arrangemang för decentralisering och autonomi. Förteckningen av stater baserar sig på en genomgång av mikrostaternas konstitutioner och andra motsvarande bestämmelser, och den blir identisk med en annan motsvarande förteckning, levererad tidigare på annat håll och i annat sammanhang (Derbyshire & Derbyshire 1999: 23). Det är lämpligt att indela dessa sex stater i tre undergrupper, och den presentation som följer är strukturerad enligt en sådan tredelning:

(1) Två östater i Stilla havet, Salomonöarna och Vanuatu, upprätthåller ett system med provinser, som tillerkänts en viss autonomi – Salomonöarna har sju och Vanuatu sex sådana provinser. Bestämmelserna om detta arrangemang i ländernas författningar är återklanger från den vikt länderna i sina självständighetsprocesser lade vid inrättandet och upprätthållandet av en decentralisering som kan tämja en federal kontroll och som härvid går utöver den sedvanliga lokala självstyrelsens ramar (Ghai 1988a: 31). Enligt en auktoritativ bedömning har provinserna i Salomonöarna en bättre underbyggd funktionell kompetens än sina motsvarigheter i Vanuatu (Ghai 1988b: 56-57), och aktuella strävanden, i kölvattnet av interna oroligheter sedan år 2000, går ut på en ytterligare förstärkning av de decentraliserande inslagen i Salomonöarnas författning (Larmour 2005: 81; Moore 2007: 183). Tvekan kan dock inte råda därom, att jämväl arrangemangen i Vanuatu uttrycker en tydlig strävan till autonomi. Provinserna har sålunda i allmänna val förankrade lokala parlament (provincial councils), som uppbär lokala skatter, lagstiftar i särskilda lokala ärenden, uppgör och implementerar provinsbudgeten, samt tillhandahåller serviceformer. Exekutivmakten tillkommer en provinsregering vars ledning är utnämnd av landets regering. Provinserna är sedan i sin tur uppdelade i kommuner, som styrs av särskilda valda församlingar (councils). Arrangemangen på Salomonöarna är ganska likalydande; särskilt skall dock nämnas att en lagändring år 1984 där överförde ett antal viktiga funktioner på jordbrukets, undervisningens och hälsovårdens områden från centralmaktens till provinsernas uppgiftssfär (Alasia 1989: 149). Särskilt skall också nämnas att provinserna har lagstiftande befogenhet i särskilda ärenden (Larmour 1985a: 358). Såväl på Salomonöarna som i Vanuatu är provinserna ålagda ett ansvar för bevarandet av traditionella institutioner och beslutsgångar – det traditionella hövdingaskapet förutsätts sålunda vara representerat och ha särskilda uppgifter i provinsförvaltningen (Lindstrom 1997; White 1997; Hassall 2007: 229). En detalj kring autonomiarrangemangen på Vanuatu kan särskilt omnämnas – namnen på provinserna har härletts ur begynnelsebokstäverna i namnen på de öar som konstituerar provinsen i fråga. Provinsen Malampa heter sålunda som den heter därför att den innesluter öarna Malakula, Ambrym och Paama.

(2) De två delarna av den tidigare brittiska kolonin Gilbert-och Ellisöarna har något annorlunda men sinsemellan tämligen identiska arrangemang, som är uppbyggda kring delarnas arkipelagiska geografi. Dessa delar är Kiribati (Gilbert), en självständig stat sedan 1979, och Tuvalu (Ellis), en självständig stat sedan 1978. På Kiribati, där invånarantalet uppgår till vidpass 80.000, har varje bebodd ö ett särskilt råd (island

council); för närvarande finns, som här tidigare nämnts, 21 sådana öar (Kiribati System of Government Information; <http://www.paclii.org/ki/government.html>). Författningen i Kiribati innehåller inga som helst bestämmelser om lokal eller annan självstyrelse; uppgifter härom kan man däremot inhämta i landets Local Government Act 1984 m. tillägg år 2006 (<http://www.paclii.org/ki/legis/num-net/lga1984182>). I denna lag stadgas om öråden att de äger upprätthålla ordning, säkerhet och "good government", att de har lagstiftningsbefogenhet på sina områden och äger övervaka lagarnas efterlevnad, att de har rätt föreskriva och uppbära avgifter, anskaffa och förvalta jordegendom och byggnader, investera och låna penningmedel, etc. (även Arawatau 1993: 116). Centralmakten kan åtgärda bestämmelserna om öråd blott efter konsultation med befolkningen på området i fråga. Tuvalu, en av världens minsta stater med vidpass 10.000 invånare, har en liknande ordning, där varje bebodd atoll, till antalet åtta, har ett i allmänna val utsett öråd (island council), med relativt vittgående befogenheter. Ej heller i Tuvalu innehåller författningen som sådan bestämmelser om autonomiförfaranden, och fortfarande gäller beträffande sådana, i tillämpliga delar, den Local Government Ordinance som var i kraft i den gamla kolonin Gilbert and Ellis Island. Den pålägger öråden uppgifter, även laggivande sådana, inom ett flertal sektorer: "agriculture, livestock and fisheries; building and town or village planning; education; forestry and trees; land; relief of famine and draught; markets; public health; communications and public utilities; trade and industry; miscellaneous, which includes social welfare" (Qalo 1985: 206). Särskilt skall nämnas att öråden i regel skall höras vid behandlingen av lagar i landets parlament (Qalo 1985: 206) – givetvis är denna bestämmelse ägnad att understryka den allmänpolitiska betydelse som öråden skall tillskrivas.

(3) Återstår då i denna genomgång två unitära och sinsemellan mycket olika mikro-stater med decentralistiska inslag. Den afrikanska tvåöstaten Sao Tomé och Príncipe är självständig sedan 1975 från portugisiskt styre, och landet har två provinser, nämligen de två huvudöarna Sao Tomé och Príncipe. Sao Tomé är uppdelad i sex distrikt, medan provinsen Príncipe har ett distrikt (Pagué). Sedan år 1995 åtnjuter Príncipe en vidsträckt autonomi – ön har ett eget i allmänna val utsett parlament med ordentliga lagstiftande befogenheter och har även en egen exekutivmakt. Onekligen har Sao Tomé och Príncipe federala drag, och onekligen finns i tillkomsten av Príncipes särställning inslag av en federal orsaksbakgrund, i det särställningen, uppammad av interna slitningar (Hodges & Newitt 1988: 110), kan ses som ett utslag av en önskan att hålla nationen samman. San Marino, världens äldsta republik, har ett territorium av 61 kvadratkilometer, som sedan år 1925 är indelat i nio distrikt, vilka är, i en bedömning, "partially self-governing" (Derbyshire & Derbyshire 1999: 23). Distrikten, kallade *Giunte di Castello* och uppbyggda kring en slottsförvaltning med historiska anor, styrs av folkvalda församlingar, förvaltar sin egen budget, och handlägger lokala frågor i anslutning till fritid, kultur, hälsovård och allmänna arbeten. De har härutöver rätt att interpellera landets regering, rätt att framföra lagstiftningsinitiativ, och rätt att väcka förslag om föranstaltande av referendum (Duursma 1994: 221-222). De äger jämväl biträda i implementeringen av nationella lagar och politikprogram (Hass 1999: 957).

Vad är då, egentligen, de decentraliserade områden, förtecknade i bilaga 1, som denna studie kretsar kring? Är de, t.ex., autonomier, och studerar vi alltså här frågan

varför mikrostaten inrättar autonomier? Det språkbruk vi hittills upprätthållit i denna studie ger vid handen att vi är benägna besvara frågan jakande, men givetvis kan svaret lika väl vara nekande. Allt beror på vilka kriterier man anlitar och vilka stränghetskrav, vis-à-vis kriterierna, man upprätthåller. I sin här tidigare nämnda autonomistudie opererar Olausson med en definition som säger att territoriella autonomier är bestämda geografiska territorier som inom staten i fråga åtnjuter ett särskilt status, inkluderande en viss egen lagstiftningsrätt, men som ändå inte konstituerar en delstat i en federation eller, för den delen, en egen självständig stat (Olausson 2007: 25). Definitionen är mycket allmän, men väl så god som någon annan – vad som låter sig sägas, och vad som förhoppningsvis framgått ovan, är att de enheter som här studeras, i varje fall med vissa kvalifikationer, faller inom definitionens ram. De största frågetecknen kan man väl rita vid arrangemangen i San Marino, men även om man skulle tveka att beteckna områdena i fråga som regelrätta autonomier, är det ändå rimligt att se arrangemangen som uttryck för en tydlig decentraliserande ambition med en speciell historisk bakgrund. Att litteraturen på området är ytterligt knapphändig, försvårar givetvis en bedömning.

I sammanhanget skall ett par ord här ännu fogas till Olaussons krav på att en territoriell autonomi inte får likställas med en delstat i en federal helhet, utan måste representera något som är annorlunda och mindre. Kravet kan synas rimligt ur ett begreppsligt och språkligt perspektiv, och det förekommer även i andra listningar av autonomier och autonoma områden (t.ex. Ackrén 2005: 37). Det har fog för sig i den meningen att det inringar och avgränsar en särskild företeelse av särskild politisk mening och vikt – ”Autonomy often provides a basis for a compromise as it is a midpoint of competing claims; that of separate statehood/sovereignty and a unitary state”, skriver en författare (Ghai 2002: 31). Ändå är kravet problematiskt. Autonomi är nämligen, citatet ovan säger även detta, ett värde av flera på en skala, och det blir litet kortsynt att studera ett värde vid uteslutande av andra. Det är ungefär som att i en studie av partifragmentering intressera sig för mångpartisystem, men inte för tvåpartisystem eller atomiserade partisystem. Denna studie begår, som ovan har framgått, på ett annat sätt. Den gör ingen egentlig skillnad mellan värden – att en decentraliserad enhet kan ha en mindre kompetensfär än en autonomi och att en autonomi i regel har en mindre kompetensfär än en delstat i en federation är här mindre intressant. Det intressanta är när decentralisering tillgrips och varför, och givet denna utgångspunkt är stor skada inte skedd om gränserna mellan decentraliseringens kategorier ibland och i särskilda fall ter sig svårfångade.

Geografi som förklaringsgrund

När man vill förstå varför enheter väljer vissa politiska institutioner framom andra, kan man falla tillbaka på litet olika förklaringsgrunder (t.ex. Anckar & Karvonen 2002; Lundell 2005: 116-141). En förklaringsgrund är rationell i sin bottenklang – den säger att institutioner har problemlösande funktioner och att en enhet väljer en viss institution därför att institutionen underlättar hanterandet av särskilda problem som enheten i fråga är ställd inför. En annan förklaringsgrund handlar mer om kultur och historia – den säger att en enhet väljer en viss institution därför att denna institution

är förankrad i den kontext som enheten tillhör eller därför att institutionen påförs enheten i fråga genom mekanismer som uttrycker diffusion. Och en tredje förklaringsgrund handlar, helt enkelt, om institutionell logik – den säger att en enhet väljer en viss institution därför att valet är i samklang med andra val som enheten gjort eller står i beredskap att göra. Den förestående uppgiften här är att förklara varför vissa småstater anlitat en decentraliserande ordning medan andra inte gjort det, och tillvägagångssättet blir att pröva hållbarheten i en förklaringsgrund vid kontroll för andra. Den förklaringsgrund som provas är rationell, de som kontrolleras handlar om diffusion och institutionell logik.

Utgångspunkten är geografisk. Den säger att den lilla enheten tillgriper decentralisering när den är geografiskt splittrad, och därmed konfronterar av splittringen föranledda problem – i dagens sammanhang, där fråga i mycket är om små östater, är splittring liktydigt med en arkipelagisk geografi. Ett annat sätt att uttrycka detta är att säga att en geografisk icke-kontiguitet i själva verket omvandlar den lilla enheten till en stor, varvid den måste tillgripa den stora enhetens förfaranden – fråga blir, kunde man säga, om “gigantiska miniatyrer” (Anckar 1994). Olika antaganden, fyra skall här uppräknas, gör en sådan geografisk utgångspunkt rimlig. För det första är det troligt att insularitet uppammar nationalism, och decentralisering blir då för arkipelager ett sätt att hantera de mentala distanser mellan öar som följer nationalismen i spåren (t.ex. Short 1987, Henningham 1995: 52-70). För det andra är det rimligt att antaga att önationalismens källsprång jämväl framtar en önskan hos de som bebor öar att vårda sina traditioner och identiteter – när och om så är fallet, blir decentralisering och autonomi deviser som kan tillgodose en sådan önskan (t.ex. Ravuvu 1992; LiPuma 1995, Virelala 1995). För det tredje är det uppenbart att splittrade och avlägsna geografier försvårar ett centraliserat handhavande av styre och förvaltning; praktiska, logistiska och organisatoriska hänsyn pekar därför mot ett behov av decentralisering i arkipelagiska enheter. Slutligen, för det fjärde, är det rimligt att antaga att öar ter sig i någon mening annorlunda och singulära för jämväl de som bebor öarna i fråga som de som inte bebor dem – detta underbygger då hos de som bebor huvudöar en benägenhet att betrakta och behandla andra öar som distinkta administrativa enheter och hos de som bebor sådana andra öar en motsvarande benägenhet att betrakta sig själva som inbyggare på distinkta enheter (Baldacchino 2000: 72). Sammantagna ger dessa faktorer en grund för förväntningen att den arkipelagiska geografin har en särskild lutning mot decentralism - den hypotes som här och nu skall provas är att även om den lilla storleken i sig onödiggör decentralisering, håller detta inte längre streck i små arkipelagiska geografier, som i stället uppmuntrar och nödvändiggör decentralisering.

Riktigheten i denna geografi-inspirerade tanke skall nedan provas, men den skall, som sagt, även kontrolleras. Detta sker genom en kontrastering av de resultat som emanerar ur geografin mot resultat som framkommer ur analyser av tre andra faktorer, av vilka en beskriver diffusion medan två andra beskriver institutionell logik. De små enheternas koloniala bakgrund blir härvid den genväg som styr mot diffusion – tidigare kolonier med en brittisk bakgrund, detta är tanken, är predestinerade för ett unitärt och centraliserande synsätt som i varje fall tidigare varit en grundpelare i den s.k. Westminstermodellen (t.ex. Lijphart 1984: 169-186; 1999: 17-18), medan andra tidigare kolonier inte, i varje fall inte i samma mån, har denna utgångspunkt. Förvänt-

ningen blir alltså att tidigare brittiska kolonier undviker decentralisering, medan länder med en annan kolonial bakgrund inte gör det i samma mån – de lilleputtar som decentraliserar hör därmed hemma någon annanstans än i det brittiska samväldet. Om så är fallet, kan en föreställning om diffusion utmana föreställningen om geografins primat, annars inte. Den institutionella logikens hemmahörande i sammanhanget kontrolleras genom ett införande av två särskilda deviser, nämligen ett proportionellt valsysteem och bikameralism. Tanken är härvid att dessa två deviser uttrycker en principiell strävan till maktfördelning och minoritetsförståelse och därmed är på samma våglängd som en decentralisering – förväntningen är nu att de lilleputtar som tillgripes decentralisering är sådana som i större utsträckning än andra gått in för en proportionell valmetod och en bikameral lagstiftning. Om så är fallet, kan en föreställning om institutionell logik utmana föreställningen om geografins primat, annars inte. Ett sätt att uttrycka detta är att säga att proportionella val, bikameralism och decentralisering är varandra kompletterande konsensusförhållningssätt (Liphart 1984: 4-9; 1999: 31-47), och att de därför, om tanken på en institutionell logik har någon grund, borde uppträda tillsammans.

De empiriska klassificeringar som gäller, återges i komprimerad form i tabell 2. Tabellen anger, för varje mikrostat och i dikotomiserad form, om denna stat är en arkipelag eller inte, om den är att betrakta som en tidigare brittisk koloni eller inte, om den har upprätthållit ett proportionellt valsysteem eller inte, och om den har en bikameral lagstiftning eller inte. För framletandet av data rörande kolonial bakgrund, valsysteem och bikameralism har en specialundersökning av världens mikrostaterna stått till buds (D. Anckar 2004: 182-196); för bestämmandet av huruvida mikrostaterna är arkipelager eller inte, har på motsvarande sätt en specialutredning kunnat anlitas (Anckar 2007). Beträffande de enskilda klassificeringarna måste två särskilda omständigheter kort beröras. För det första har till gruppen av proportionella valsysteem här jämväl förts s.k. blandssystem, som har såväl pluralingredienser som proportionella ingredienser (t.ex. Massicotte & Blais 1999; Lundell 2005: 32-39). Syftet har varit, helt enkelt, att konstruera en motpol till de plurala valsystemen, inkluderande majoritetsvalsysteem, en motpol som genom att inkludera proportionella element bildar en institutionell decentraliseringskusin. Och för det andra har till gruppen av arkipelager hänförts inte blott stater som består av många öar, utan jämväl fem s.k. tvåöstater, d.v.s. stater som har två huvudöar och som därmed är arkipelager blott i en begränsad geografisk mening. Fråga är härvid om Antigua och Barbuda, St Kitts-Nevis, Sao Tomé och Príncipe, Malta (Malta och Gozo) och Samoa (Savaii och Upolu). Förfarandet motiveras helt enkelt därav, att det inte finns skäl att tro att det är en skillnad mellan tvåöstater och fleröstater i termer av det tryck mot decentralisering som den geografiska strukturen representerar. Exempel på konfliktbenägna tvåöstater kan vara, förutom St Kitts-Nevis och Sao Tomé och Príncipe, vars interna stridigheter här redan tidigare omnämnts, ytterligare Antigua-Barbuda (t.ex. Richardson 1992: 187-188).

Tabell 2. Världens mikrostater år 2006 jämte några karaktäristika.

Mikrostat	Arkipelag?	Brittisk koloni?	Proportionellt valsystem?	Bikameralism?
Andorra	Nej	Nej	Ja	Nej
Antigua-Barbuda	Ja	Ja	Nej	Ja
Bahamas	Ja	Ja	Nej	Ja
Bahrain	Ja	Ja	NA	NA
Barbados	Nej	Ja	Nej	Ja
Belau	Ja	Nej	Nej	Ja
Belize	Nej	Ja	Nej	Ja
Brunei	Nej	Ja	Nej	Nej
Cypern	Nej	Ja	Ja	Nej
Djibouti	Nej	Nej	Nej	Nej
Dominica	Nej	Ja	Nej	Nej
Ekvatorialguinea	Nej	Nej	Ja	Nej
Fidji	Ja	Ja	Nej	Ja
Grenada	Nej	Ja	Nej	Ja
Guyana	Nej	Ja	Ja	Nej
Island	Nej	Nej	Ja	Nej
Kap Verde	Ja	Nej	Ja	Nej
Kiribati	Ja	Ja	Ja	Nej
Komorererna	Ja	Nej	Nej	Ja
Liechtenstein	Nej	Nej	Ja	Nej
Luxemburg	Nej	Nej	Ja	Nej
Maldiverna	Ja	Ja	Nej	Nej
Malta	Ja	Ja	Ja	Nej
Marshallöarna	Ja	Nej	Nej	Nej
Mikronesien	Ja	Nej	Nej	Nej
Monaco	Nej	Nej	Nej	Nej
Montenegro	Nej	Nej	Ja	Nej
Nauru	Nej	Nej	Nej	Nej
Qatar	Nej	Ja	NA	NA
St Kitts-Nevis	Ja	Ja	Nej	Nej
St Lucia	Nej	Ja	Nej	Ja
St Vincent och Grenadinerna	Ja	Ja	Nej	Nej
Salomonöarna	Ja	Ja	Nej	Nej
Samoa	Ja	Ja	Nej	Nej
San Marino	Nej	Nej	Ja	Nej
Sao Tomé och Príncipe	Ja	Nej	Nej	Nej
Seychellerna	Ja	Ja	Ja	Nej
Surinam	Nej	Nej	Ja	Nej
Timor-Leste	Nej	Nej	Ja	Nej
Tonga	Ja	Nej	Nej	Nej
Tuvalu	Ja	Ja	Nej	Nej
Vanuatu	Ja	Ja	Ja	Nej
Vatikanstaten	Nej	Nej	NA	NA

Fotnot: NA=ej parlament; följaktligen ej klassificeringar gällande valsystem och bikameralism.

Sedan ovanstående förpostfaktningar avklarats, är tiden nu kommen att betrakta och kommentera undersökningens egentliga resultat. De framläggs i tabell 3, och de

Tabell 3. Decentralisering i mikrostater: geografi, diffusion eller institutionell logik?

	Decentralisering?		
	Ja	Nej	
	Ja	9	12
Arkipelag?			
	Nej	1	21
	Ja	5	16
Brittisk koloni?			
	Nej	5	17
	Ja	3	13
Proportionellt valsysteem?			
	Nej	7	17
	Ja	2	7
Bikameralism?			
	Nej	8	23

är nog ganska entydiga. De bekräftar undersökningens huvudantagande om geografins betydelse. Sålunda är nästan alla decentraliserande mikrostater arkipelager – det enda undantaget är San Marino, en enklav i Italien. Och yttermera: i allt har 21 mikrostater en arkipelagisk geografi, medan i allt 22 mikrostater har en annorlunda geografi.

Grupperna är alltså lika stora, men medan bortåt hälften av medlemmarna i den första gruppen står för decentralisering, gör endast en medlem av den andra gruppen detsamma. Många arkipelager har avstått från att i egentlig mening decentralisera – exempel kan vara Kap Verde, Marshallöarna, St Vincent och Grenadinerna, Seychellerna och Tonga – men många har, som vi här har sett, gjort det, och decentralisering är därför i lika mån regel som undantag. I gruppen av icke-arkipelager är definitivt fråga om undantag. En sammanfattande formulering kan vara att långtifrån alla arkipelager tillgriper decentralisering, men när en sådan tillgripes, är så gott som alltid fråga om arkipelager. En arkipelagisk geografi är därmed på intet sätt ett tillräckligt villkor i mikrostatsvärlden för decentralisering, men den är nog ett nödvändigt villkor – givet att man tillåter det inslag av probabilitet (läs: San Marino) som det samhällsvetenskapliga sammanhanget alltid förutsätter (Dion 1998: 136-139).

Resultaten visar, för det andra, att de rivaliserande förklaringsgrunderna egentligen inte är rivaliserande – de förmår ej bibringa någon förståelse av varför mikrostater tillgriper decentraliseringar. Diffusionsaspekten är sålunda kraftlös – tidigare brittiska kolonier har i lika mån decentraliserat och framför allt undvikit decentralisering som tidigare icke-brittiska kolonier. En Westminster-deriverad förkärlek för en unitär styrelseform kan på intet sätt utläsas ur siffrorna, som alltså förkastar den historiskt-kul-

turella förklaringsgrunden. Samma öde röner den förklaringsgrund som kretsar kring institutionell logik. De mikrostaterna som har gått in för decentraliseringar visar sålunda ingen tendens att favorisera proportionella valsystem och blandssystem – tendensen är på ett ganska tydligt sätt den motsatta. Ej heller finns en tendens att kombinera decentralisering och bikameralism – ånyo är tendensen, om man överhuvud kan tala om en sådan, snarast den motsatta. Vad man därför tryggt kan säga är att tesen om geografins primat framhåller i en av kontrollfaktorer ostörd existens, och det skall tilläggas att tidigare försök att förklara samma variation under hänvisning till sådana kontrollfaktorer som etnisk heterogenitet och demokratistatus har rönt samma litet snöpliga öde (Anckar 2005: 114-117). Världens små stater tillgriper decentralisering mer sällan men inte mycket mer sällan än större stater – proportionerna är ungefär en av fyra mot en av tre – och när de små staterna gör så, sker detta i huvudsak därför att de i särskild mån måste bekämpa de problem som en arkipelagisk geografi har i sitt kölvatten.

Slutord

Denna studie har kartlagt decentraliseringar inom mikrostaternas krets, och har kunnat visa att sådana förekommer i t.o.m. oväntat stor utsträckning. I syfte att förstå varför så är fallet, har en geografiinspirerad förklaringsansats tillämpats – dess ledande föreställning är att geografin bearbetar referensramar, skapar och upprätthåller villkor och förutsättningar som blir en grogrund för förhållningssätt och organisation, formulerar imperativ för styrning, avgränsar och avståndsbelägger, överför därmed spatials kategorier i politiska. Förklaringsansatsen har visat sig ha bärkraft – det framgår att när den lilla staten decentraliserar, gör den detta i syfte att hantera problem som en arkipelagisk geografi reser. I några särskilda fall, fyra till antalet, har den lilla statens dragning till en decentraliseringspolitik varit så stark att utfallet blivit en regelrätt federal regim, och studien har härvid med nyttjandet av teoretiska verktyg ur federalismstudiets fatabur försökt fånga utfallets särskilda bakgrund.

Det särskilda budskap som studien kunnat förmedla har därmed att göra med den politiska geografins relevans. Disciplinen tillhandahöll tidigare en av flera viktiga monistiska tolkningar av det politiska livets villkor och förutsättningar (Hyvärinen 1960: 36-69); småningom fick den geografiska determinismen emellertid träda tillbaka för andra angreppssätt, och den politiska geografin blev, för att citera Brian Barry från år 1968, "a moribound backwater" (http://en.wikipedia.org/wiki/Political_geography). I dag är disciplinen stadd i återkomst, förvisso med mindre anspråksfulla förtecken, och i den statsvetenskapliga litteraturen börjar ånyo dyka upp påpekanden som gör gällande att de fysiska faktorerna är viktiga i försök att förklara och förstå politisk variation och att forskningen gör klokt i att på ett mer systematiskt sätt än vad som under senare tid varit fallet beakta politikens fysiska determinanter (t.ex. Anckar 1998: 199-200). Till de nya geografiskt inspirerade strömningarna hör studiet av ösamfund (island studies), ett studium som har sagts syfta till att fastställa den betydelse som kan och skall tillskrivas insularitet för och på områden som handlägges och kringgärdas av mer traditionella discipliner och frågeställningar (Baldacchino 2006: 9-10). Formuleringen antyder en syn på insularitet som en mellankommande variabel,

och denna studie är ägnad att styrka fruktbarheten av ett sådant betraktelsesätt. Studien har visat att den särskilda form av insularitet som kommer till uttryck i en arkipelagisk geografi blir en mellankommande faktor som på ett tydligt sätt bidrar till att förklara varför en liten storlek, litenheten till trots, kan vara förenlig med en decentraliserande politik.

De uppgifter som här i det tidigare har meddelats om antalet decentraliserade enheter och överhuvudtaget om utbredningen av företeelsen decentralisering i de mycket små staternas krets har antagligen varit ägnade att väcka, förutom förvåning, även tvivel därpå, om fråga verkligen kan vara om decentralisering i någon rimlig mening av ordet. Det är därför skäl att ännu särskilt betona att de geografiska verkligheter som här studerats ofta är annorlunda och befinner sig på andra skalor än de som vanligen gäller i en statsvetenskaplig forskning. Förutom att litenheten är iögonenfallande är dess följeslagare, insulariteten, lika påträngande och iögonenfallande. Några sifferuppgifter om öarna i det arkipelagiska öriket Tuvalu kan belysa detta. Enligt en folkräkning år 2002 hade Nukufetau 586 invånare fördelade på 118 hushåll, medan Nukulaelae hade 393 invånare fördelade på 68 hushåll, och Niulakita hade 35 invånare, fördelade på 8 hushåll (<http://www.tuvalu.islands.com/islands/islands.html>) – Niulakita fungerar egentligen som en reserv- och avlastningsö för tätt befolkade Niutao, och har en roterande befolkning. Samtidigt är avstånden stora och isoleringen och avskildheten mer eller mindre fullständig – terrängen mellan öarna “consists of empty expanses of sea” (Rowe 1995: 19) och förbindelserna till huvudorten och huvudstaden Funafuti är glesa, de besök som landets förbindelsebåtar avlägger vid de yttre öarna är, härom bär livfulla reseskildringar vittne (Källgård 1994: 45-46; Lindberg 2005: 133-137), lika sällsynta som kortvariga.

När förhållandena och omständigheterna är sådana, är det naturligt att de enheter som träffas av dem utvecklar särskilda egenskaper. “Physical isolation can create a powerful sense of local community and accentuate differences of dialect and custom”, står det i inledningen till en antologi om de små tropiska öarnas politiska ekonomi (Newitt 1992: 11); innebörden av detta är att precis den faktor som talar mot decentralisering, nämligen litenhet, samtidigt, via sin koppling till avskildhet, blir en faktor som driver på enheternas särställning och ger dem drag som predestinerar för särbehandling och decentralisering. Kiribati är ett litet land med ett landområde som upptar drygt 800 kvadratkilometer. Samtidigt, med andra mått, är landet en jätte vars öar är spridda över 3.500.000 kvadratkilometer stillahavsvatten – träffande nog har Kiribati sagts vara en “nation of water” (Teiwaki 1988). I en reseskildring beskriver Anders Mathlein Stilla Havet som en “ofattbar vattenmassa”, och han citerar Harry Martinson som i “Lotsen från Moluckas” ställer frågan “Hur många öar äger Stilla havet”, en fråga som får svaret: “Millioner öar, spridda ut som frön/Och mellan dem gå vattenöknarna med tusen mil och tusen mil” (Mathlein 1994: 15). Områden som ligger bakom “tusen mil och tusen mil” kan man inte styra centralistiskt, särskilt inte när de egna resurserna och metoderna är små och otillräckliga. Sådana områden måste lämnas att i görligaste mån styra sig själva.

Referenser

- Ackrén, Maria, 2005. *Territoriella autonomier i världen*. Marichamn: Ålands fredsinstitut.
- Alasia, Sam, 1989. "Politics", s 137-151 i Laracy, Hugh (red), *Ples Blong Iumi. Solomon Islands, the Past Four Thousand Years*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Anckar, Carsten, 1998. *Storlek och partisystem. En studie av 77 stater*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Anckar, Dag, 1994. "Giganter och miniatyrer: arkitektoniska beröringspunkter?", *Politiikka*, 36(2), s 81-95.
- Anckar, Dag, 2003. "Lilliput Federalism: Profiles and Varieties", *Regional & Federal Studies*, 13(3), s 107-124.
- Anckar, Dag, 2004. *Politik i lilleputtar. Mikrostaten i komparativ belysning*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Anckar, Dag, 2005. "Decentralization and Island Nationalism in Microstates: Where, How and Why?", *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 32(1-2), s 109-120.
- Anckar, Dag, 2007. "Archipelagos and Political Engineering: The Impact of Non-Contiguity on Devolution in Small States", *Island Studies Journal*, 2(2), s 193-208.
- Anckar, Dag & Bartmann, Barry, 2000. *Ett ramverk för ett självständigt Åland*. Mariehamn: Sällskapet Ålands framtid.
- Anckar, Dag & Karvonen, Lauri, 2002. "Constitutional Amendment Methods in the Democracies of the World". Paper to the 13th Nordic Political Science Congress, Aalborg, Denmark, August 15-17.
- Arawatau, Ritita, 1993. "Arorae Case Study", s 112-124 i van Trease, Howard (red) *Atoll Politics. The Republic of Kiribati*. Christchurch: Macmillan Brown Centre for Pacific Studies, University of Canterbury.
- de Backer, Roger, 1993. "St Kitts and Nevis. A Decade of Quiet Prosperity", *The Courier*, No. 141 (September-October), s 6-12.
- Baldacchino, Godfrey, 2000. "The Challenge of Hypothermia", *The Round Table*, Issue 353 (January), s 65-79.
- Baldacchino, Godfrey, 2006. "Islands, Island Studies, Island Studies Journal", *Island Studies Journal*, 1(1), s 3-18.
- Browne, Whitman, 1991. "Overt Militarism and Covert Politics in St Kitts-Nevis", s. 175-193 i Beruff, J. R., Figueroa, J. P. & Greene, J. E. (red) *Conflict, Peace and Development in the Caribbean*. London: Macmillan.
- Crocombe, Ron, 1995. *The Pacific Islands and the USA*. Rarotonga och Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Derbyshire, J. Denis & Derbyshire, Ian D., 1999. *Political Systems of the World*. Oxford: Helicon Publishing.
- Dion, Douglas, 1998. "Evidence and Inference in the Comparative Case Study", *Comparative Politics*, 30(2), s 127-145.
- Duursma, Jorri, 1994. *Self-Determination, Statehood and International Relations of Micro-States*. Leyden: University of Leyden.
- Ghai, Yash H., 1988 a. "Constitution Making and Decolonisation", s 1-53 i Ghai, Yash H. (red) *Law, Politics and Government in the Pacific Island States*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Ghai, Yash H., 1988 b. "Systems of Government I" i Ghai, Yash H. (red) *Law, Politics and Government in the Pacific Island States*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.

- Ghai, Yash, 2002. "Global Prospects of Autonomies", s 29-54 i Jansson, Harry & Salminen, Johannes (red) *The Second Åland Islands Question*. Marichamn: Julius Sundblom Memorial Foundation.
- Hague, Rod & Harrop, Martin, 2004. *Comparative Government and Politics. An Introduction*. 6th edition. New York: Palgrave Macmillan.
- Hanlon, David L. & Eperiam, William, 1988. "The Federated States of Micronesia: Unifying the Remnants", s 86-106 i *Micronesian Politics*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Hass, Jeffrey K., 1999. "Most Serene Republic of San Marino", s 957 i Kaple, Deborah A. (red) *World Encyclopedia of Political Systems and Parties*. Vol. III, Third edition. New York: Facts on File.
- Hassall, Graham, 2007. "Elite Conflict in Vanuatu", s 225-247 i Brown, M. Anne (red) *Security and Development in the Pacific Islands*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Henningham, Stephen, 1995. *The Pacific Island States: Security and Sovereignty in the Post-Cold War World*. New York: St Martin's Press.
- Hodges, Tony & Newitt, Malyn, 1988. *Sao Tomé and Príncipe. From Plantation Colony to Micro-state*. London: Westview Press.
- Hyvärinen, Risto, 1960. *Monistic and Pluralistic Interpretations in the Study of International Politics*. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica (Commentationes Humanarum Litterarum, Tom. XXIV, No. 1).
- Karvonen, Lauri, 2003. *Att bygga demokrati*. Stockholm: SNS Förlag.
- Källgård, Anders, 1994. *Öar*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Larmour, Peter, 1985 a. "Decentralisation in the South Pacific: Common Issues and Problems", s 353-373 i Larmour, Peter & Qalo, Ropate (red) *Decentralisation in the South Pacific*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Larmour, Peter, 1985 b. "The Federated States of Micronesia, Palau, Marshall Islands and the Commonwealth of the Northern Marianas", s 331-352 i Larmour, Peter & Qalo, Ropate (red) *Decentralisation in the South Pacific*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Larmour, Peter, 2005. *Foreign Flowers. Institutional Transfer and Good Governance in the Pacific Islands*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Lijphart, Arend, 1984. *Democracies. Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*. New Haven och London: Yale University Press.
- Lijphart, Arend, 1999. *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven och London: Yale University Press.
- Lindberg, Pirkko, 2005. *SOS Tuvalu*. Stockholm: Alfabeta Bokförlag.
- Lindstrom, Lamont, 1997. "Chiefs in Vanuatu Today", s 211-228 i White, Geoffrey M. & Lindstrom, Lamont (red) *Chiefs Today. Traditional Pacific Leadership and the Postcolonial State*. Stanford: Stanford University Press.
- LiPuma, Edward, 1995. "The Formation of Nation-States and National Cultures in Oceania", s 33-68 i Foster, R. J. (red) *Nation Making. Emergent Identities in Postcolonial Melanesia*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Lundell, Krister, 2005. *Contextual Determinants of Electoral System Choice*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Magida, A., 1985. "Saint Kitts-Nevis: An Uneasy Alliance", *Islands International Magazine*, July-August, s 66-77.
- Massicotte, Louis & Blais, André, 1999. "Mixed Electoral Systems: A Conceptual and Empirical Survey", *Electoral Studies*, 18(3), s 341-366.

- Mathlein, Anders, 1994. *Senare i Söderhavet. Öar i drömmen och i samtiden*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Meyers, B. D., 1999. "Comoros", s 232-233 i Kaple, Deborah A. (red) *World Encyclopedia of Political Systems and Parties*. Vol. I, Third edition. New York: Facts on File.
- Moore, Clive, 2007. "External Intervention: The Solomon Islands Beyond RAMSP", s 169-196 i Brown, M. Anne (red) *Security and Development in the Pacific Islands*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Moses, Resio S. & Ashby, Gene, 1992. "Tradition and Democracy on Pohnpei Island", s 205-216 i Crocombe, Ron, Neemia, Uentabo, Ravuvu, Asesela & vom Busch, Werner (red) *Culture & Democracy in the South Pacific*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Newitt, Malyn, 1984. *The Comoro Islands. Struggle against Dependency in the Indian Ocean*. London: Westview Press.
- Newitt, Malyn, 1992. "Introduction", s 1-17 i Hintjens, Helen M. & Newitt, Malyn D. D. (red) *The Political Economy of Small Tropical Islands*. Exeter: University of Exeter Press.
- Olausson, Pär M., 2007. *Autonomy and Islands*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- Paddison, Ronan, 1983. *The Fragmented State*. Oxford: Basil Blackwell.
- Petersen, Glenn, 1994. "The Federated States of Micronesia's 1990 Constitutional Convention: Calm before the Storm?", *Contemporary Pacific*, 6(2), s 337-369.
- Qalo, Ropate, 1985. "Tuvalu", s 204-213 i Larmour, Peter & Qalo, Ropate (red) *Decentralisation in the South Pacific*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Ravuvu, Asesela, 1992. "Culture and Traditions: Implications for Modern Nation Building", s 57-66 i Crocombe, Ron, Neemia, Uentabo, Ravuvu, Asesela & vom Busch, Werner (red) *Culture & Democracy in the South Pacific*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Richardson, B. C., 1992. *The Caribbean in a Wider World: 1492-1992*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rowe, Robert, 1995. "Tuvalu", *The Courier*, Issue 149 (January-February), s 19-21.
- Serbin, Andres, 1990. *Caribbean Geopolitics: Toward Security through Peace?* London: Lynne Rienner Publishers.
- Short, Iaveta, 1987. "The Cook Islands: Autonomy, Self-Government and Independence", s 176-184 i Hooper, Anthony, Britton, Steve, Crocombe, Ron, Huntsman, Judith & Macpherson, Cluny (red) *Class and Culture in the South Pacific*. Auckland: Centre for Pacific Studies, University of Auckland.
- Somoza, Alexander, 2001. "Federated States of Micronesia", s 633-642 i Nohlen, Dieter, Grotz, Florian & Hartmann, Christof (red) *Elections in Asia and the Pacific. A Data Handbook*, Vol. II. Oxford: Oxford University Press.
- Stepan, Alfred, 1999. "Federalism and Democracy: Beyond the U.S. Model", *Journal of Democracy*, 10(4), s 19-34.
- Teiwaki, Roniti, 1988. "Kiribati: Nation of Water", s 1-37 i *Micronesian Politics*. Suva: Institute of Pacific Studies, University of the South Pacific.
- Thorndike, Tony, 1991. "Politics and Society in the South-Eastern Caribbean", s 110-130 i Clarke, Colin (red) *Society and Politics in the Caribbean*. London: Macmillan.
- Virelala, Jean-Paul, 1995. "To be a Francophone in Vanuatu", s 403-406 i van Trease, Howard (red) *Melanesian Politics. Stael Blong Vanuatu*. Christchurch: Macmillan Brown Centre for Pacific Studies, University of Canterbury.
- White, Geoffrey M., 1997. "The Discourse of Chiefs. Notes on a Melanesian Society", s 229-252 i White, Geoffrey M. & Lindstrom, Lamont (red) *Chiefs Today. Traditional Pacific Leadership and the Postcolonial State*. Stanford: Stanford University Press.

Internet

<http://www.paclii.org/ki/government.html> (adressbesök 6.2. 2008).

<http://www.paclii.org/ki/legis/num-net/lga1984182> (adressbesök 6.2. 2008).

<http://www.tuvaluislands.com/islands/islands.html> (adressbesök 20.3.2008).

http://en.wikipedia.org/wiki/Political_geography (adressbesök 22.3.2008).

Bilaga 1

Enhet	Moderland	Karaktär:
Abaiang	Kiribati	ö-territorium
Abemama	Kiribati	ö-territorium
Acquaviva	San Marino	Giunte di Castello
Aimeliik	Belau	delstat
Airai	Belau	delstat
Angaur	Belau	delstat
Aranuka	Kiribati	ö-territorium
Arorae	Kiribati	ö-territorium
Banaba	Kiribati	ö-territorium
Beru	Kiribati	ö-territorium
Borgo Maggiore	San Marino	Giunte di Castello
Butaritari	Kiribati	ö-territorium
Central Province	Salomonöarna	provins
Chiesanuova	San Marino	Giunte di Castello
Chuuk	FSM	delstat
Domagnano	San Marino	Giunte di Castello
Faetano	San Marino	Giunte di Castello
Fiorentino	San Marino	Giunte di Castello
Guadalcanal Province	Salomonöarna	provins
Isabel Province	Salomonöarna	provins
Kanton	Kiribati	ö-territorium
Kayangel	Belau	delstat
Kiritimati	Kiribati	ö-territorium
Koror	Belau	delstat
Kosrae	FSM	delstat
Kuria	Kiribati	ö-territorium
Maiana	Kiribati	ö-territorium
Makin	Kiribati	ö-territorium
Malaita Province	Salomonöarna	provins
Malampa	Vanuatu	provins
Makira Province	Salomonöarna	provins
Marakei	Kiribati	ö-territorium
Melekeok	Belau	delstat
Monte Giardino	San Marino	Giunte di Castello
Mwadi	Komorerne	delstat
Nanumaga	Tuvalu	ö-territorium
Nanumea	Tuvalu	ö-territorium
Nevis	St Kitts-Nevis	delstat
Ngaraard	Belau	delstat
Ngarchelong	Belau	delstat
Ngardmau	Belau	delstat
Ngaremlengui	Belau	delstat
Ngatpang	Belau	delstat

Enhet	Moderland	Karaktär:
Ngazidja	Komorererna	delstat
Ngchesar	Belau	delstat
Ngiwal	Belau	delstat
Nikunau	Kiribati	ö-territorium
Niulakita	Tuvalu	ö-territorium
Niutao	Tuvalu	ö-territorium
Nonouti	Kiribati	ö-territorium
Nui	Tuvalu	ö-territorium
Nukufetau	Tuvalu	ö-territorium
Nukulaelae	Tuvalu	ö-territorium
Nzwani	Komorererna	delstat
Onotoa	Kiribati	ö-territorium
Pelelieu	Belau	delstat
Penama	Vanuatu	provins
Pohnpei	FSM	delstat
Príncipe	Sao Tomé and Príncipe	autonomi
Sanma	Vanuatu	provins
San Marino	San Marino	Giunte di Castello
Serravalle	San Marino	Giunte di Castello
Shefa	Vanuatu	provins
Tabiteuea	Kiribati	ö-territorium
Tabuaeran	Kiribati	ö-territorium
Tafea	Vanuatu	provins
Tamana	Kiribati	ö-territorium
Tarawa	Kiribati	ö-territorium
Temotu Province	Salomonöarna	provins
Teraina	Kiribati	ö-territorium
Tobi	Belau	delstat
Torba	Vanuatu	provins
Vaitupu	Tuvalu	ö-territorium
Western Province	Salomonöarna	provins
Yap	FSM	delstat